

DE COLLECTIE VAN DE SANDE IN DE UB LEIDEN

Dr. Annette Bierman (Scaliger Instituut)

Artikel overgenomen uit 'Omslag' 1-2012, met vriendelijke toelating van de auteur.

In 2010 verwierf de Universiteitsbibliotheek twee belangrijke collecties door een schenking van mevrouw B.S. van de Sande-Swart (1918-2011)¹: de omvangrijke Dante-collectie van mevrouw Van de Sande en de farmaceutische collectie van haar echtgenoot, de apotheker J.M.H. van de Sande (1916-2001)². Aan de Dante-collectie is in 2010 een tentoonstelling met bijhorende catalogus (Glorie van de Muzen Lieweling van het Volk. Dante in Leiden) gewijd waarin talloze bijzonderheden over deze verzameling en de verzamelaarster zijn opgetekend³. Hieronder is er aandacht voor de farmaceutische collectie van de Sande

Jacobus Marinus Heyl van de Sande werd op 14 april 1916 te Schoondijke, in Zeeland, geboren. Hij studeerde farmacie in Utrecht en Leiden, en vertrok direct na zijn afstuderen in december 1946 naar Vlissingen. Hier begon hij zijn werkzaamheden als apotheker in de apotheek aan de Badhuisstraat. In 1947 trouwde hij met Barthilda Sophia Swart en in 1949 werd hij eigenaar van de apotheek. Het echtpaar van de Sande zou de rest van zijn leven aan de Badhuisstraat blijven werken en wonen. Jaap van de Sande bracht de apotheek tot grote bloei, niet alleen de Vlissingse bevolking kon bij hem terecht voor geneesmiddelen, maar ook de schepen die de haven van Vlissingen aandeden werden door hem bevoorrad. Een van zijn adagio's was dat een apotheek ook de minder courante geneesmiddelen in voorraad diende te hebben, en dat er eigenlijk geen 'nee' diende te worden verkocht. Omdat bij de Zeeuwse bevolking een duidelijke voorliefde voor de homeopathie aanwezig was, legde hij ook hier een grote voorraad van aan, en dit zal ook wel de reden geweest zijn dat Jaap van de Sande zich voor homeopathie begon te interesseren. In de boekencollectie zijn hier ook nog veel voorbeelden van te vinden. Ook andere bijzondere interesses van de eigenaar zijn weerspiegeld in de collectie. Van de Sande was zeer geïnteresseerd in Paracelsus (1493-1541), de Zwitserse arts die een nieuw tijdperk in de geneeskunde inluidde en vooral bekendheid kreeg door zijn toepassing van chemische geneesmiddelen. Voorschriftenboeken voor de bereiding van geneesmiddelen hadden natuurlijk zijn interesse, de collectie bevat talloze farmacopees uit binnen- en buitenland, maar ook veel onofficiële voorschriftenboeken en verzamelingen van recepten in handschrift. En op het gebied van de botanie heeft hij een indrukwekkende verzameling van prachtig geïllustreerde plantenboeken aangelegd. Ook op andere terreinen van de farmaceutische wetenschappen, zoals bij voorbeeld toxicologie, analyse en receptuur bevat de collectie veel bijzondere werken. De collectie van de Sande laat zien dat deze apotheker-bibliofiel ook op gebied van boeken van mening was dat er eigenlijk geen 'nee' diende te worden verkocht.

¹ Zie ook Bulletin 120, 52, In memoriam.

² Zie ook Bulletin 101, 52, In memoriam.

³ Zie ook Bulletin 122, 25, R. Van Hautekerke, Dante in Leiden.